

Interdyscyplinarne badania grodziska w Grąbczynie (mikroregion jeziora Wierzchowo, Pomorze Środkowe) - rozwój osadnictwa i przemiany szaty roślinnej w świetle danych archeologicznych i palinologicznych

Kamil Niedziółka¹, Joanna Święta-Musznicka²

1 – Instytut Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Bielańska 5, 80-851 Gdańsk, kamil.niedziolka@ug.edu.pl

2 - Pracownia Paleoekologii i Archeobotaniki Uniwersytetu Gdańskiego, ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk

Słowa kluczowe: sieć osadnicza, grodzisko, analiza pyłkowa, badania interdyscyplinarne

Grodzisko w Grąbczynie (stanowisko nr 1) zlokalizowane jest w centralnej części polskiego Pomorza na północnym brzegu jeziora Wierzchowo (powiat szczecinecki). Stanowisko to kilkakrotnie pojawia się w starszej literaturze, jednak do tej pory nie prowadzono na nim bardziej zaawansowanych prac badawczych. Bazując na obecnym stanie wiedzy nie można jednoznacznie ustalić jego chronologii. Pozyskany dotychczas materiał zabytkowy (ceramika) wskazuje na dwie fazy zasiedlenia: epokę brązu oraz wczesne średniowiecze. O ile w przypadku wczesnego średniowiecza udało się go precyzyjnie wydatować (IX–X/XI wiek n.e.), o tyle w przypadku ceramiki łączonej najogólniej z epoką brązu można jedynie stwierdzić, że chodzi o późniejsze jej okresy. Także doskonale zachowane obwałowania tego założenia mogły powstać zarówno w trakcie epoki brązu, bądź też we wczesnym średniowieczu. W tym drugim wypadku wcześniejsza faza osadnicza musiała by się wiązać z istnieniem w tym samym miejscu otwartej osady, choć zlokalizowanej w naturalnie obronnym miejscu (wzgórze na półwyspie połączonym z lądem wąskim przesmykiem). Obecność w tym rejonie punktu osadniczego datowanego na późniejsze okresy epoki brązu (ufortyfikowanego bądź też nie) musiało być najprawdopodobniej powiązane z istniejącymi w tym okresie szlakami handlowymi. Wskazuje na to zarówno dotychczasowa literatura przedmiotu, jak i sama lokalizacja tego obiektu. Jezioro Wierzchowo stanowi bowiem źródło biegnącej bezpośrednio na południe rzeki Gwdy łączącej się dalej z Notecią. Jeżeli dodamy do tego liczne stanowiska archeologiczne datowane na epokę brązu w najbliższej okolicy tego grodziska, można będzie postawić hipotezę, że stanowisko to może stanowić relikt po istotnym punkcie osadniczym w centralnej części Pomorza funkcjonującym w tym okresie.

W celu lepszego rozpoznania aktywności ludzkiej w rejonie grodziska, jak i całego otoczenia jeziora Wierzchowo, w trakcie pierwszego etapu realizowanych badań pozyskano z jego dna rdzeń osadów biogenicznych przeznaczony do badań palinologicznych. Ich głównym celem było odtworzenie składu lokalnych zbiorowisk roślinnych w otoczeniu tego zbiornika wodnego oraz dostarczenie dowodów na przemiany środowiska pod wpływem rozwoju osadnictwa, zwłaszcza w okresie hipotetycznego funkcjonowania grodziska. Wyniki analizy pyłkowej pozwoliły stwierdzić, że osady denne jeziora Wierzchowo rejestrują holocenną historię zbiorowisk roślinnych w jego otoczeniu. Pierwsze ślady zaburzeń zbiorowisk leśnych pod wpływem działalności człowieka można wiązać już z obecnością grup mezolitycznych i neolitycznych. Co istotne, poza późną epoką brązu oraz wczesnym średniowieczem antropopresja widoczna jest także w okresie wpływów rzymskich. Świadczy to o generalnej atrakcyjności tego obszaru pod kątem pradziejowego oraz wczesnohistorycznego osadnictwa. Wykonane badania paleośrodowiskowe dały w ten sposób asumpt do szerszego spojrzenia – zarówno z geograficznego jak i z chronologicznego punktu widzenia – na omawiany rejon pod kątem przemian jakie miały na nim miejsce we wspomnianych okresach ze szczególnym uwzględnieniem epoki brązu. Badania te stanowią więc doskonałe uzupełnienie dla interesujących, lecz fragmentarycznych danych archeologicznych jakie zostały zebrane w trakcie kwerendy archiwalnej.